

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 7 kwietnia 2022 r.

Pozycja 22

POSTANOWIENIE

z dnia 9 marca 2022 r.

Sygn. akt SK 120/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bogdan Święczkowski – przewodniczący

Piotr Pszczółkowski

Bartłomiej Sochański

Jakub Stelina – sprawozdawca

Rafał Wojciechowski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 marca 2022 r., skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 33 i art. 33¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.),
 - 2) art. 199 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460), w zakresie zwrotu „jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej”
- z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. M.J. (dalej: skarżący) wystąpił do Trybunału ze skargą konstytucyjną o stwierdzenie niezgodności art. 33 i art. 33¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.; dalej: k.c.) i art. 199 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460; dalej: k.p.c.), w zakresie zwrotu „jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej”, z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 Konstytucji (w zakresie ustalonym postanowieniem TK z 28 lipca 2020 r., sygn. Ts 10/20).

1.1. Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego: Postanowieniem z 12 września 2018 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił pozew skarżącego przeciwko Prezydentowi RP i Krajowej Radzie Sądownictwa o ochronę dóbr osobistych, stwierdziwszy, że pozwani nie posiadają zdolności sądowej. Postanowieniem z 13 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w W. oddalił zażalenie skarżącego na powyższe postanowienie. Orzeczenie to, wskazane przez skarżącego jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostało mu doręczone 22 maja 2019 r.

W piśmie z 23 maja 2019 r., skierowanym do Sądu Rejonowego w T. (dalej: sąd rejonowy), skarżący zwrócił się o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Postanowieniem z 8 października 2019 r. referendarz sądowy w sądzie rejonowym oddalił wniosek skarżącego. Zażalenie na to postanowienie zostało utrzymane w mocy postanowieniem tego sądu z 29 listopada 2019 r., doręczonym skarżącemu 11 grudnia 2019 r. Skarżący wniósł skargę konstytucyjną 7 stycznia 2020 r. (data nadania).

1.2. Uzasadniając swoje zastrzeżenia konstytucyjne, skarżący stwierdził, że kwestionowane przepisy uzależniają posiadanie przez jednostki organizacyjne Skarbu Państwa osobowości prawnej od istnienia odrębnych przepisów ustawy przyznających ową osobowość. Nie istnieją jednak przepisy ustawowe, które nadawałyby osobowość prawną Prezydentowi RP ani Krajowej Radzie Sądownictwa, a więc organom państwowym utworzonym na mocy Konstytucji. Zdaniem skarżącego, konsekwencją nieprzyznania osobowości prawnej konstytucyjnym organom państwowym jest nieposiadanie przez te organy zdolności sądowej, a więc cechy umożliwiającej występowanie w charakterze strony w postępowaniu sądowym – co uniemożliwiło mu skuteczne wystąpienie do sądu z pozewem o naruszenie dóbr osobistych. Skarżący podkreślił, że „[a]rt. 77 ust. 1 Konstytucji nie przewiduje odpowiedzialności Skarbu Państwa za działania władzy publicznej, ale definiuje, iż ochrony prawnej można domagać się bezpośrednio od organów, jakie dokonały czynu niezgodnego z prawem” (s. 5 skargi). Skarżący stwierdził, że „wzajemna korelacja tych przepisów narusza istotę prawa do ochrony sądowej przed działaniem władz publicznych” (art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji – s. 5 skargi).

2. Pismem z 22 grudnia 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

3. Sejm, w piśmie swojego Marszałka z 31 maja 2021 r., wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Zdaniem Sejmu, skarżący nie uzasadnił w sposób nadający się do rozpoznania przez Trybunał zarzutów niezgodności ze wskazywanymi przez siebie wzorcami kontroli (art. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji) lub nie wykazał naruszenia przez skarżone przepisy konstytucyjnych praw podmiotowych (art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 1 Konstytucji). Skarżący miał możliwość uruchomienia procedury dochodzenia odszkodowania za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej (art. 417 k.c.), jednakże jego sprawa indywidualna nie dotyczyła realizacji na drodze sądowej konstytucyjnego prawa gwarantowanego przez art. 77 ust. 1 Konstytucji.

Sejm wyraził również wątpliwości, czy skarga w ogóle odnosi się do treści normatywnej zawartej w skarżonych przepisach i czy nie została skierowana przeciwko zaniechaniu prawodawczemu. Wysunął przypuszczenie, że skarżący zakwestionował brak możliwości domagania się na drodze cywilnej zaprzestania wykonywania przez konstytucyjne organy państwowe kompetencji leżących w sferze *imperium* działalności państwa. Ponadto Sejm stwierdził, że ewentualne orzeczenie Trybunału o niekonstytucyjności przepisów kwestionowanych przez skarżącego nie wywarłoby wpływu na sferę praw lub wolności skarżącego.

4. Pismem z 3 stycznia 2022 r. Prokurator Generalny (dalej: Prokurator) wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku w niniejszej sprawie.

Prokurator wyraził przekonanie, że wątpliwości konstytucyjne skarżącego dotyczą nie osobowości prawnej (art. 33 k.c.) czy też zdolności prawnej (art. 33¹ k.c.) ani braku zdolności sądowej (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.) lecz związane są z „kwestią braku szczególnej regulacji, która wyposażałaby owe podmioty [KRS i Prezydenta] w zdolność sądową” (s. 16 stanowiska). Brak ten mógłby być przedmiotem kontroli konstytucyjności, jednak nie jest możliwe rozstrzygnięcie, czy brak ten należy uznać za pominięcie czy zaniechanie legislacyjne, ze względu na sposób sformułowania zaskarżenia. Opiniowana „skarga konstytucyjna, poza nieadekwatnym określeniem przedmiotu zaskarżenia, nie zawiera też argumentacji, którą można by zidentyfikować jako uzasadniającą założenie, iż brak przyznania Prezydentowi RP oraz KRS zdolności sądowej w postępowaniu cywilnym ma charakter pominięcia, a nie zaniechania ustawodawczego” (s. 18 pisma).

Niezależnie od powyższego Prokurator stwierdził, że brak jest związku funkcjonalnego między ewentualnym orzeczeniem niekonstytucyjności a sytuacją prawną skarżącego.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Wykorzystanie skargi konstytucyjnej, jako instrumentu ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki, uzależnione jest od spełnienia przesłanek określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK).

Skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu, w ramach którego Trybunał bada, czy odpowiada ona warunkom formalnym oraz czy nie jest oczywiście bezzasadna. Zakończenie tego etapu formalnej weryfikacji skargi nie wyłącza jednak dalszej oceny warunków jej wniesienia, dokonywanej na kolejnym etapie postępowania. Postanowienie o przekazaniu skargi konstytucyjnej do rozpoznania przez odpowiedni skład Trybunału nie przesądza więc ostatecznie o dopuszczalności jej merytorycznego rozpatrzenia. Trybunał ma obowiązek ustalania na każdym etapie postępowania, czy merytoryczna ocena zarzutów określonych w badanej skardze konstytucyjnej jest w ogóle dopuszczalna.

Trybunał, rozpoznając sprawę, nie jest więc związany stanowiskiem zajęтым w zarządzeniu lub postanowieniu rozstrzygającym sprawę w ramach wstępnego rozpoznania. Kontrolując istnienie pozytywnych oraz brak ujemnych przesłanek procesowych, Trybunał może także dojść do wniosków odmiennych niż te, które zostały uprzednio wyrażone w postanowieniu wydanym na etapie wstępnego rozpoznania konkretnej skargi konstytucyjnej (zob. postanowienie z 18 grudnia 2019 r., sygn. SK 71/19, OTK ZU A/2020, poz. 2).

Uwzględniając powyższe ustalenia, Trybunał postanowił zweryfikować, czy w niniejszej skardze dopuszczalne jest wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia.

2. Zgodnie z art. 67 ust. 1 uotpTK, Trybunał związany jest zakresem zaskarżenia sformułowanym w piśmie procesowym inicjującym postępowanie. Konieczność uzasadnienia zarzutu naruszenia prawa lub wolności związana jest z domniemaniem konstytucyjności norm prawnych oraz z zasadą skargowości. Ze względu na domniemanie, że badane normy są z założenia zgodne z Konstytucją, ciężar dowodu spoczywa na podmiocie inicjującym postępowanie. Dopóki nie powoła on konkretnych i przekonujących argumentów prawnych na rzecz swojej tezy, dopóty Trybunał uznawać będzie kontrolowane przepisy za konstytucyjne.

W przeciwnym razie naruszeniu uległaby zasada skargowości postępowania przed Trybunałem, który przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej (por. wyrok z 14 lutego 2012 r., sygn. P 20/10, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 15 i powołane tam wcześniejsze orzeczenia).

Trybunał przypomina, że skardze konstytucyjnej został nadany dalszy bieg w zakresie kontroli konstytucyjności kwestionowanych przepisów z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 Konstytucji. Uwzględniając zasadę *falsa demonstratio non nocet*, przywołaną w tym aspekcie również w piśmie Sejmu (s. 9 stanowiska), Trybunał stwierdził, że wskazany przez skarżącego art. 79 ust. 1 i 2 Konstytucji oznacza w istocie art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji. Taką interpretację potwierdza również podsumowanie pisma procesowego skarżącego z 4 lipca 2021 r., w którym polemizuje on ze stanowiskiem Sejmu (s. 13 pisma skarżącego).

W skardze konstytucyjnej nie znalazły się natomiast żadne argumenty pozwalające Trybunałowi dokonać analizy w zakresie dotyczącym art. 2 Konstytucji – ani w zakresie związkowym (z art. 45 ust. 1 Konstytucji), ani też bezpośrednio.

Podniesiona przez skarżącego argumentacja dotycząca art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 1 i 2 opiera się na stwierdzeniu (pisownia oryginalna), że:

„W istocie rzeczy zarzut skarżącego polega więc na tym iż w świetle Art. 77 ust. 1 Konstytucji prawo do Sądu określone w Art. 45 ust. 1 Konstytucji nie może być definiowane przez dopuszczalność powództwa w ustawie zwykłej. Jeśli ustawa zwykła definiuje prawo do Sądu (Art., 45 ust. 1 Konstytucji) jako zdolność sądową a następnie nie nadaje tej zdolności organom wykonującym czynności wskazane w ustawie zasadniczej – to tak skonstruowane pojęcie zdolności sądowej:

- narusza prawo do ochrony sądowej jednostki przed działaniem władz publicznych (Art. 77 ust. 1 Konstytucji),
- narusza istotę prawa do Sadu w każdej sprawie (Art. 45. ust. 1 Konstytucji) albowiem sprawa w rozumieniu konstytucyjnym nie musi być tożsama z pojęciem roszczenia cywilnego (patrz Wyrok z dnia 10 lipca 2000 r. wydany pod Sygn. Akt SK 12/99)
- narusza zakaz zamykania drogi sądowej ustawą zwykłą określony w Ary. 77 ust. 2 Konstytucji

Z tych względów skarżący wnosi o uznanie Art. 33 oraz Art. 33.1 § 1 Ustawy Kodeks Cywilny oraz Art. 199 § 1 pkt 3 Ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego za niegodne z powołanymi wzorami konstytucji albowiem wzajemna korelacja tych przepisów narusza istotę prawa do ochrony sądowej przed działaniem władz publicznych” – s. 5 skargi.

Skład orzekający w niniejszej sprawie stwierdza, że skarżący ograniczył się do przywołania tych norm konstytucyjnych – bez wskazania, na czym konkretnie, w kontekście zakwestionowanych przepisów („wzajemnej korelacji tych przepisów”), miałyby polegać naruszenie wskazanych wzorców kontroli.

Niewskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego – i w jaki sposób – zdaniem skarżącego zostało naruszone, a także nieuzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie skutkuje naruszeniem obowiązku określonego w art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 uotpTK – a to pociąga za sobą stwierdzenie niedopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi.

W związku z powyższym Trybunał uznał, że wydanie wyroku w niniejszej sprawie było niedopuszczalne i postanowił, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK, umorzyć postępowanie.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.